

**ПРИРАЧНИК ЗА
ВОСПОСТАВУВАЊЕ
МЕХАНИЗМИ
ЗА СОРАБОТКА
НА ЕДИНИЦИТЕ
НА ЛОКАЛНАТА
САМОУПРАВА СО
ГРАЃАНСКИТЕ
ОРГАНИЗАЦИИ**

**ПРИРАЧНИК ЗА
ВОСПОСТАВУВАЊЕ
МЕХАНИЗМИ
ЗА СОРАБОТКА
НА ЕДИНИЦИТЕ
НА ЛОКАЛНАТА
САМОУПРАВА СО
ГРАЃАНСКИТЕ
ОРГАНИЗАЦИИ**

Прирачник за механизми за соработка на ЕЛС со граѓанските организации

Издавач:

Македонски центар за меѓународна соработка

За издавачот:

Александар Кржаловски, прв извршен директор

Димче Митрески, извршен директор

Автор:

Емина Нурединоска, Македонски центар за меѓународна соработка

Рецензент:

Неда Милевска-Костова, Центар за регионални истражувања и соработка
„Студиорум“

Проектен тим:

Емина Нурединоска

Марија Саздевски

Лектура:

Даниел Медароски

Дизајн: Кома

Печати: Аркус

Тираж: 300 примероци

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

352:342.571(497.7)(035)

НУРЕДИНОСКА, Емина

Прирачник за воспоставување механизми за соработка на локалната самоуправа со граѓанските организации / [Емина Нурединоска]. -

Скопје : Македонски центар за меѓународна соработка, 2013. - 42 стр.

; 23 см

Содржи и: Прилог

ISBN 978-608-4681-04-5

а) Локална самоуправа - Граѓанска партиципација - Македонија -
Прирачници

COBISS.MK-ID 93110282

Мислењата што се изразени овде им припаѓаат на авторите и не ги одразуваат ставовите на Македонскиот центар за меѓународна соработка.

Сите права се задржани. Репродуцирањето, копирањето, трансмисијата или преводот на кој било дел од оваа публикација може да се изврши единствено под следните услови: со претходна дозвола на издавачот, заради цитирање во анализа на книгата и под услови изложени во продолжението.

Авторското право на оваа публикација е заштитено, но публикацијата може да се репродуцира на кој било начин без наплата за едукативни намени. За копирање во други услови, за употреба во други публикации или пак за превод или адаптација, треба да се обезбеди претходна дозвола од издавачот.

Во електронска форма публикацијата е достапна на www.mcms.org.mk.

„Оваа публикација е изготвена со помош на Европската Унија. Содржината на оваа публикација е единствена одговорност на Македонскиот центар за меѓународна соработка и на никаков начин не ги одразува гледиштата на Европската Унија.“

Содржина

ВОВЕД.....	7
Методологија	7
I. ОПСЕГ.....	11
1. Концепти на учество: зошто е потребно вклучување на јавноста во донесување на одлуките?	11
2. Придобивки и принципи на вклучување на јавноста во донесување одлуки на локално ниво	13
3. Предизвици	16
II. МОДЕЛИ.....	19
1. Институционални механизми:	19
2. Стратешки документи:.....	20
3. Други инструменти за соработка:.....	21
III. ПРЕДЛОГ-СТРАТЕШКИ ДОКУМЕНТИ ЗА СОРАБОТКА.....	23
1. Основни чекори во постапката за подготовка на стратешки документи за соработка	23
2. Содржина на стратешки документ.....	29
ПРИЛОГ 1. Пример за акциски план на општина Битола	36
Библиографија.....	41

линија и имаат водечка улога во охрабрувањето и опеснувањето на граѓанското учество во сите аспекти на демократијата. Учеството не е нешто што се однесува само на, или главно на националната политика. Граѓанинот живее, работи, се забавува, на локално ниво и локалните животни стандарди (домување, работи, вработување, здравје, рекреација, креирање политички...) се дел од неговите секојдневни грижи. Затоа демократскиот процес (вредности и структури) треба да има широк фокус на работење и зајакнување на локалните власти.

Извадок од Кодексот на добри практики за граѓанско учество во процесот на донесување одлуки, Совет на Европа.

Вовед

Овој прирачник ги дава основните насоки за воспоставување механизми за развивање граѓански дијалог на локално ниво, односно за соработка на единиците на локалната самоуправа (ЕЛС) со граѓанските организации.

Граѓанското учество во процесот на донесување одлуки е од клучно значење за секое општество кое се декларира како демократско, а особено е важно за младите демократии како што е Македонија. Создавањето **институционални механизми за соработка** на граѓаните и државните органи и тела во процесот на креирање и носење на законите, политиките и други акти е основа и предуслов на партиципативната демократија.

Методологија

Прирачникот е подготвен врз основа на две анализи: *Модели за соработка и учество на локално ниво - комјарашивен преглед* (Харџаи Е., Хаџи-Мицева Еванс К, 2011) и *Модели за соработка и учество на локално ниво - домашен преглед* (Саздевски М, 2011). Главната цел на анализите беше да се прикаже искуството и најдобрите практики на соработка помеѓу властите и граѓанскиот сектор на локално ниво во Европа, во земјите од регионот и во Македонија и да се предложат мерки за унапредување на оваа соработка во Македонија.

Споредбениот преглед покажа дека:

- ▶ На **евројско (супранационално) ниво** постојат подеднакво и обврзувачки и необврзувачки документи кои се однесуваат на прашањето на соработка и учество на локално ниво: постојат повеќе документи и на ниво на ЕУ и на ниво на Совет на Европа;
- ▶ На **национално ниво** учеството се препознава или регулира со уставот, законите, националните стратегии, кодекси, укази и други документи на државната управа и локалната самоуправа;

- ▶ Националните стратегии и кодекси играат многу значајна улога како компас за усвојување локални документи, а соработката и учеството не се унапредува само преку постоење и соработка со здруженија и фондации, туку овие процеси се исто така отворени и за граѓаните;
- ▶ Аспектот на финансирање на соработката може да се процени низ призмата на тоа колку финансиски средства има на располагање за локалните ГО и за поддршка на соработката и учеството и дали и како истите се распределуваат;
- ▶ Покрај моделите вградени во уставите и системските законски акти (референдум, собир на граѓани, граѓанска иницијатива, петиција и сл.), земјите усвојуваат и други механизми и модели со цел да ја олеснат соработката и да ги вклучат ГО во процесите на изработка донесување и спроведување на политиките на локално ниво. Примери за овие модели се: прописи (документи со обврзувачка сила); локални политики, како повелби, договори, спогодби, стратегии; локални канцеларии/центри; лица одговорни за соработка со граѓаните или граѓанскиот сектор; меѓусекторски тела; тела предводени од ГО; локални фондации; бази на податоци и сл.;
- ▶ Кога се развива еден модел за соработка и учество, клучни прашања кои треба да се земат предвид се: која е целта; која е и кога треба да се вклучи целната група; како треба да се регулира соработката; како да се обезбеди поширока вклученост во моделот; како да се набљудува и ревидира; и, колку финансиски средства се потребни за развој и спроведување на моделот.

Процената на состојбата во Македонија покажа дека мнозинство од општинските администрации се посветени на воспоставување институционален механизам за соработка со граѓанските организации, пред сè преку назначување лице од редот на вработените во локалната самоуправа, за соработка со граѓаните, како една од неколкуте делегирани обврски. Меѓутоа, во исто време отсуствува постоење стратешки документи на општините за соработка и развој на граѓанските организации. Градот Скопје има Стратегија за соработка со граѓанскиот сектор од 2007 година, додека Битола, Дебар и Јегуновце ги усвоија своите стратегии во декември 2011 година. Другите општини соработката ја остваруваат

преку акциски планови и други документи за пошироки или специфични цели (локален економски развој, млади, лица со хендикеп, антидискриминација и сл.). Понатаму, евидентирана е разлика во видувањето на соработката во практика од страна на општините и на граѓанските организации. Имено, поголемиот број општини сметаат дека иницираат голем број активности во коишто се вклучени граѓанските организации, наспроти малиот број тврдења од граѓанските организации дека учествувале на настани и активности организирани од страна на локалните самоуправи. Всушност, истражувањето покажува дека граѓанските организации се со поголема иницијативност за соработка од локалната самоуправа. Локалниот економски развој, руралниот развој и животната средина се области во кои најчесто се соработува, а најмалку внимание им се посветува на демократијата и владеењето на правото. Што се однесува до финансиската поддршка, општините често ги поддржуваат граѓанските организации. Поддршката на локално ниво процентуално е поголема од поддршката што ја дава државата (Владата и другите органи на државната управа) на национално ниво.

При подготовката на Прирачникот, користени се материјали кои беа основа за изработка на компаративниот преглед и домашниот преглед, како што се: одговорени прашалници од страна на граѓанските организации, одговори на прашалници од страна на претставници на единиците на локалната самоуправа, интервјуа со регионални експерти, регионална конференција за граѓански дијалог на локално ниво, истражувања и сл. Предлог-текстот на Прирачникот беше разгледан од страна на учесници на три фокус-групи одржани во Битола, во Дебар и во Јегуновце кои дадоа свое мислење и придонес кон тоа како истиот да се подобри и кои решенија и препораки треба да ги содржи, како најсоодветни за состојбата во Република Македонија.

I. Опсег

Воведните делови на овој прирачник укажуваат на потребата од вклучување на општата јавност во процесите на донесување одлуки и на национално и на локално ниво. Но, подолу во прирачникот, фокусот е ставен на граѓанскиот дијалог на локално ниво, односно на начините за воспоставување механизми за соработка меѓу локалните власти и граѓанските организации. Тргувајќи од фактот дека граѓанскиот сектор и граѓанските организации се најблиску до граѓаните и се во можност најдобро да ги препознаат, запознаат и наедно да ги артикулираат проблемите на локалната заедница, предложените модели се однесуваат токму на зацврстување на соработката меѓу единиците на локалната самоуправа и граѓанскиот сектор на локално ниво. Наедно, покрај моделите за соработка, во Прирачникот станува збор и за потребата од мерки за развиен и одржлив граѓански сектор на локално ниво.

Другите форми на директно учество на граѓаните во донесувањето одлуки, како што се референдумот, граѓанската иницијатива, собирот на граѓани и сл., не се посебно разгледувани во овој прирачник, бидејќи истите се веќе утврдени со постоечки закони, а процедурите за нивна примена се предвидени и се применуваат.

1. Концепти на учество: зошто е потребно вклучување на јавноста во донесување на одлуките?

Создавањето **институционални механизми за соработка** меѓу граѓаните и државните органи и тела во процесот на креирање и носење на законите, политиките и други акти е основа на партиципативната демократија. Во последните десетина години прашањето на институционализирање на соработката на граѓанските организации со власта станува сè поактуелно, па во повеќе европски држави, како и на ниво на Европската Унија, се донесуваат документи во форма на водичи/прирачници за државните институции и се

основаат тела кои ќе служат како механизам за подобрување на соработката и учеството на граѓанските организации во креирањето и спроведувањето на политиките и законите.

Во земјите членки на ЕУ и во земјите од регионот соработката на државите со граѓанските организации и нивното вклучување во креирањето на политиките е институционализирана на повеќе начини. Најчесто државите имаат формирано одделенија/единици за соработка кои претставуваат основа за надградување на системот на соработка. Овие одделенија најчесто се формирани во рамките на владите. Покрај овие единици, следен чекор кој го прават државите е формулирање документи (најчесто кодекси, правилници, прирачници, насоки) за вклучување на граѓаните и граѓанските организации во креирање на политиките. Во земјите на Балканот институционализирани механизми за учество на јавноста/ГО во носењето одлуки и креирањето јавни политики има во Словенија, во Хрватска, во Босна и Херцеговина, во Романија, а од неодамна и во Црна Гора и во Србија. Формите и практиките на соработката на локално ниво се многу слични со оние на национално ниво. Еден од механизмите е формирање комитет (комисија) или поткомитет во советите на локалната самоуправа задолжен за соработка со граѓанските организации. Во некои случаи, истата улога ја врши и посебно одделение во канцеларијата на градоначалникот, или пак лице во рамките на одделот за односи со јавноста кое има и други задолженија. Многу често, стратегиите за соработка прво се донесуваат на национално ниво, а потоа се спроведуваат во локалната заедница. Во ваков случај, многу е важно претставниците на граѓанските организации да бидат вклучени во процесот уште од самиот почеток.

Во Република Македонија постојат повеќе документи кои ја даваат основата за учеството на граѓаните и граѓанските организации во креирањето на политиките, почнувајќи од Уставот на Република Македонија (1991), преку повеќе закони, како што се Законот за референдум и други облици на непосредно изјаснување на граѓаните (2005), Законот за локалната самоуправа (2002), потоа Деловникот за работа на Владата (2008) и секако Стратегијата за соработка на Владата со граѓанскиот сектор (2007) и неодамна усвоениот Кодекс за добри практики за учество на граѓанскиот сектор во процесот на креирање политики (2011). Меѓутоа, и покрај солидната и сеопфатна законска рамка, отсутствува практична примена на одредбите предвидени во погоренаведените акти. Од друга страна, на локално

ниво отсуствуваат и воспоставени механизми (тела за соработка), а особено отсуствуваат пишани стратешки документи за соработка и развој на граѓанскиот сектор.

2. Придобивки и принципи на вклучување на јавноста во донесување одлуки на локално ниво

Вклучувањето на јавноста во донесување одлуки значи можност за засегнатите страни да влијаат во развојот на политиките кои ги засегаат и на национално и на локално ниво. Институциите на Европската Унија, Советот на Европа, националните влади, а од неодамна и локалните власти сè повеќе ја согледуваат важноста на ангажирање на јавноста во тие процеси. Поради тоа, сè почесто принципите и начините како да се обезбеди поактивно учество на јавноста во донесување одлуки се пропишуваат во закони, правилници, кодекси и други документи.

За концептот „граѓанско учество“ или „вклучување на јавноста“ постојат повеќе дефиниции, но за потребите на овој прирачник, како најсоодветна се употребува онаа на ОЕЦД, според која: граѓанското учество претставува организиран процес во кој владата/ властите преземаат иницијатива за вклучување на граѓаните во сите фази на процесите на развој, донесување и имплементација на применетите политики, од идентификација на проблемите, утврдување на вредностите и интересите, развој на алтернативи за надминување и решавање на проблемите и приоритизирање на дадените предлози и алтернативи.

Вклучувањето на граѓаните во процесите на донесување политики и одлуки е од голема важност, но и од огромна вредност, како за самите граѓани, така и за доносителите на одлуки, односно властите на национално и на локално ниво.

Некои од придобивките за владите од граѓанското учество се:

- ▶ подобрена транспарентност и отчетност;
- ▶ подобрена респонзивност (одговор на дадени ситуации и решавање проблеми);
- ▶ подобрена ефективност во управувањето.

И за граѓаните, граѓанското учество носи придобивки, како што се:

- ▶ зголемена можност за следење на работата на властите, на кои граѓаните им ја дале својата доверба да управуваат;
- ▶ зголемена јавна свест, знаење и способност за одредување и застапување за индивидуалните интереси и интересите на локалната заедница;
- ▶ зголемена доверба во институциите на системот.

Како и секој друг концепт, граѓанското учество се темели на одредени вредности:

- ▶ Сите граѓани се еднакви пред законот и имаат **права, но и одговорности**, како на локално, така и на национално, супранационално и конечно – глобално ниво;
- ▶ Силната заедница е здрава средина која поттикнува **различности** на културна, етничка, верска и друга експресија, вредности и животни стилови;
- ▶ **Отвореноста, отчетноста и довербата** се клучни за максимизирање на учеството во демократските текови и процесите на донесување одлуки;
- ▶ Успешноста на општеството, националната влада и локалните заедници во голема мера зависи од продуктивноста на **партнерството** меѓу граѓаните, граѓанското општество, социјалните партнери, деловниот сектор и избраните претставници.

Принципите врз кои почива успешното партнерство, меѓу другото, ги опфаќаат и неколку принципи.

1. **Навремено и добро планирање** – секој процес на донесување одлуки треба да биде базиран на информации, докази и согледување на проблемот во дадениот контекст. Доброто планирање на процесот, во однос на временската рамка, вклучените страни и потребните информации и документи значително ја зголемува можноста за донесување успешна применета политика или одлука.

2. **Вклучување на сите засегнати страни** – клучен елемент за успешен процес на донесување одлуки е вклучување на сите засегнати страни, односно сите чинители кои имаат изразен или неизразен интерес во однос на одлуката или политиката која треба да се донесе. Доброто планирање на вклучените страни може значително да влијае на успешноста на процесот и особено на скратување на времето и избегнување на несаканите реакции по завршувањето на процесот.
3. **Навремена и доволна размена на информации** -недостатокот на информации може да има негативно влијание врз донесувањето одлуки, особено ако нееднаквиот пристап до информации предизвикува донесување заклучоци базирани на нецелосни информации, како и недоверба меѓу засегнатите страни. Разбирањето на интересите и потребите на другите во процесот е исто важно како и разбирањето на сопствените интереси и потреби.
4. **Едукација на засегнатите страни** – нееднаквиот пристап до информации, особено во одредени стручни области, но и од сферата на човековите права, демократијата, остварувањето на правата и слободите, повторно има големо влијание врз донесувањето одлуки, како и врз довербата на граѓаните во носителите на одлуки. Едукацијата на граѓаните и посебните групи население за нивните права, процесите и можностите е еден од клучните принципи на граѓанското учество и вклучување на јавноста во донесувањето одлуки на сите нивоа, па и на локално ниво.
5. **Транспарентност на активностите кои се одвиваат во текот на процесот** – транспарентноста се постигнува со доволна и навремена размена на информации, едукација и отворен консултативен процес. Особено е важно, во услови на ограничени финансиски и други ресурси, да се обезбеди доволна транспарентност, заради валидност на донесените одлуки и направениот избор од можните алтернативи.
6. **Можност за легитимизирање на интересите на засегнатите страни** – по добивањето доволно информации и знаење, и покрај фактот што секогаш донесените одлуки не ќе бидат поволни за сите засегнати страни, важно е сите засегнати страни да имаат можност и право да ги легитимизираат

своите интереси и потреби, како потенцијал за одржување континуитет на процесот, односно подоцнежнo преиспитување и можно менување на донесените одлуки и направениот избор на алтернативи, доколку се утврди дека постојат подобри решенија и можности.

7. **Отвореност во процесот на разгледување на можните и понудените алтернативи** – овој принцип се заснова на зголемување на потенцијалот за одржување континуитет на процесот на донесување одлуки, потребата од подоцнежнo преиспитување и можно менување на донесените одлуки и направениот избор на алтернативи, доколку се утврди дека постојат подобри решенија и можности, ќе го олесни донесување на вистинските одлуки, доколку постои отвореност во иницијалната фаза на разгледување на можните и понудените алтернативи, а во насока на утврдување на потребите и интересите на сите засегнати страни.
8. **Градење капацитет или користење постоечки капацитети за надзор и евалуација на имплементацијата и успешноста на донесените решенија и усвоените алтернативи, во однос на интересите на засегнатите страни.**

При регулирање на постапката за консултации, институциите и организациите во Европа потенцираат неколку принципи кои го водат процесот. Најчесто тоа се: посветеност; јавност; транспарентност; јасност на информации; признавање права и одговорности; координација; објективност и еднаков третман; споделени ресурси; доволно време; одговорност за процесот и резултатите; потврда и повратни информации; оценка итн.

3. Предизвици

Развојот и спроведувањето на моделите за соработка и нивното успешно спроведување зависат од повеќе фактори. Меѓу овие фактори се вклучени и (Хартаи Е., Хаџи-Мицева Еванс К., 2011):

- ▲ постоење одредено ниво на соработка;
- ▲ мотивираност и волја за соработка и од страна на локалните власти и од страна на граѓанските организации;

- ▶ заложба на страните во процесот на подготовка и реализација на моделите за соработка;
- ▶ сфаќање на вредностите и придобивките од соработката;
- ▶ доделување ресурси од страна на локалните власти за спроведување на мерките предвидени во моделот за соработка;
и
- ▶ одржување на фокусот за да се обезбеди усвојување и примена на моделите.

Ова е само дел од листата на фактори за успешност во изборот, подготовката и спроведувањето на моделот за соработка, а наедно во зависност од опкружувањето и условите во одредена локална самоуправа, незадолжително токму овие фактори треба да бидат земени предвид, односно други фактори можеби ќе играат поважна улога во одредувањето и изборот, како и подготовката и спроведувањето на најсоодветниот модел на соработка. Во крајна линија, согласно на начелата на самиот процес на децентрализација, моделот за соработка што се предлага треба да одговара на условите, можностите и потребите на локалната заедница, покрај задржувањето на партиципативноста при неговото воспоставување и овозможувањето на чувството на сопственост над истиот од страна на засегнатите страни, а со тоа и негова одржливост во дадениот контекст.

II. Модели

Искусствата во земјите од Европската Унија, во земјите од регионот и во Македонија покажуваат дека не постои единствен успешен модел за соработка на локалните власти со граѓанските организации. Моделите, во некои случаи, подразбираат постоење и на посебна структура за соработка во рамките на локалните администрации и пишани правила/документи кои ја регулираат соработката на локалната самоуправа со граѓанскиот сектор и придонесуваат кон развој на граѓанскиот сектор. Во други случаи, постои само одреден институционален механизам, но не и стратешки документ, или постои стратешки документ, но не постои јасно дефинирана институционална рамка за соработка.

Од споредбениот преглед идентификувани се следниве инструменти за соработка модели (Хартаи Е., Хаџи-Мицева Еванс К., 2011).

При изборот на моделот за соработка и при процесот на неговото воспоставување, во различни ситуации се применуваат различни пристапи во зависност од расположливите ресурси, од културата и традицијата на соработка и сл.

---

1. Институционални механизми:

- » **Локални канцеларии/центри** - некои локални самоуправи формираат посебни одделенија или канцеларии за соработка. Нивната улога е различна. Некои обезбедуваат простории и канцелариска опрема како поддршка на работата на ГО, додека други преземаат задачи за да ја прошират соработката со граѓанските организации преку информирање, координирање и поддршка на работата на меѓусекторски тела, финансирање и распределба на средства на ГО, како и донесување соодветни прописи за подобрување на опкружувањето за работа на граѓанските организации.
- » **Лица одговорни за соработка** најчесто постојат во оние општини каде нема доволно средства да се формира посебно

одделение/единица во рамките на ЕЛС, но вообичаено овие лица имаат иста функција како посебните организациски единици во ЕЛС. Овие лица најчесто работат како составен дел од канцеларијата на градоначалниците или во рамките на одделението за односи со јавноста, а во Македонија многу често работат во рамките на одделенијата за локален економски развој.

- » **Меѓусекторските тела** (совети, одбори, комисији) се формираат за да даваат совет за конкретни потреби на заедницата, како што се развој на градот и заедницата, спорт, лица со хендикеп и сл. Тие може да изнесуваат мислења за документи кои произлегуваат од локалната самоуправа, да даваат предлози за расправа за конкретни прашања, да учествуваат во утврдување на приоритетите за финансирање во локалната заедница и сл.
- » **Тела предводени (и составени) од ГО** се иницијативи од најрудиментираниот вид чие формирање зависи од капацитетот и активноста на граѓанскиот сектор, од активното вклучување на ГО и заложбата да се формираат такви тела. Тие најчесто се официјално признаен партнер на локалната самоуправа.
- » **Локални фондации основани од страна на локалните власти** се формираат со цел да обезбедат финансирање и поддршка специфично за граѓанските организации. Вообичаено станува збор за јавно-приватни партнерства, особено во однос на прибирањето финансиски средства за нивната работа.

2. Стратешки документи:

- » **Прописи (обврзувачки акт)** - и покрај тоа што не се практикуваат често, прописите се значајни документи затоа што тие воведуваат обврзувачки правила за локалните самоуправи кои се однесуваат на обезбедувањето пристап до информации и вклучувањето на граѓаните во процесите на донесување одлуки.
- » **Локални политики (стратегии, повелби, договори, спогодби)** - ова е највообичаениот модел што постои во земјите кои се предмет на ова истражување. Нивната главна цел е да се земе предвид постоечката состојба во однос на соработката, да се одредат посебните цели и да се доделат задачи и насоки со

цел истите да се постигнат. Локалните документи вообичаено имаат слична содржина со онаа опфатена во националните документи, но тие тежат да бидат посспецифични за локалната заедница, како и да бидат ориентирани кон практиката.

3. Други инструменти за соработка:

- » **Бази на податоци** се користат за собирање информации за активните и заинтересираните граѓански организации во заедницата и за да се олеснат процесите на финансирање, комуницирање и соработка (на пр. за испраќање билтени, олеснување на поврзувањата помеѓу заинтересираните страни кои сакаат да бидат партнер при конкретни прашања).
- » **Интернет-технологија** се користи како најевтино средство кое обезбедува наједноставен и брз протек на информации, овозможува пристап до поширока група во заедницата и помага за зголемување на транспарентноста на работата на локалната самоуправа. Интернет-страниците, на пример, се користат за прибирање мислења за нацрт-закони, за споделување информации со претходно регистрираните заинтересирани граѓани и граѓански организации, за вклучување на граѓаните кои не се во состојба лично, т.е. физички да учествуваат на одредени состаноци и сл.

III. Предлог-стратешки документи за соработка

1. Основни чекори во постапката за подготовка на стратешки документи за соработка

Во овој дел од прирачникот се дадени основните насоки за подготовка на стратешки документи за соработка на локалните самоуправи со граѓанските организации и за вклучување на граѓаните во креирањето локални политики.

Како што е опишано во претходниот дел, не постои еден модел, односно еден документ којшто може да послужи како универзален урнек за воспоставување на соработката меѓу локалната самоуправа и граѓанските организации, бидејќи нивото на соработка, традицијата на партиципативна демократија, социо-културните опкружувања и навики на луѓето се различни. Понекогаш (како што е најчесто во англосаксонските земји) соработката е регулирана преку договор помеѓу вклучените страни (локалните власти и граѓанските организации), а понекогаш документот кој ја регулира соработката е политика на самата локална самоуправа. Во овој случај, партиципативноста во подготовка на стратешкиот документ и вклучувањето на најзасегнатите е клучна за споделено

Соработката може да биде регулирана договорно (пр. во англосаксонските земји), или како политика на локалната самоуправа. Во вториот случај од особена важност е партиципативноста на граѓанските организации во идентификувањето на приоритетите.

Партиципативноста на процесот исто така придонесува не само за креирање на добар модел и документ, туку и за воспоставување поцврсти партнерства и врски помеѓу оние кои се вклучени.

разбирање на приоритетните потреби, а наедно и за спроведување на мерките определени во стратешките документи.

Бидејќи вториот пристап е најчесто применуван во земјите од регионот, а наедно е применуван и на национално ниво во Република Македонија, насоките за подготовка на стратешки документ ќе се однесуваат на овој модел: политика/ стратегија на единиците на локалната самоуправа за соработка со граѓанските организации.

Една од дилемите којашто секоја општина при подготовка на ваков документ треба да ја реши во консултации со локалните граѓански организации е опфатот на самиот документ. Важно е на самиот почеток, при дефинирање на потребите, да се направи избор дали стратешкиот документ ќе биде за регулирање на соработката на локалната самоуправа со граѓанските организации, или политиката ќе биде насочена и кон постојан/ одрлив развој на граѓанските организации и воопшто на граѓанскиот сектор.

Процес на консултации

При подготовка на секој стратешки документ на локалната самоуправа којшто тежнее кон регулирање на соработката со граѓанските организации и се залага за создавање услови за нивни развој, потребно е истиот да биде развиен со моделот на учество на сите засегнати страни. Уште на почетокот, со донесувањето на одлуката на локалната самоуправа да подготви стратешки документ, целата постапка за и насоките на документот треба да бидат споделени, јавно достапни и отворено да се дискутира за нив. Информирањето за намерата за подготовка на стратешки документ кој ќе се однесува на соработката со граѓанските организации е важен чекор, бидејќи вклучените засегнати страни може да обезбедат сопствени ресурси (како човечки, така и финансиски), како дополнување на иницијативите и напорите на локалните власти во насока на зајакнување на соработката, а со тоа и да се поддржи самото спроведување и да се обезбеди одржливост на соработката во иднина.

Кога процесот е партиципативен, зацртаните планови за моделот дополнително се развиваат и оформуваат низ самиот тек на процесот, идеите се разменуваат и креативноста на групата е во подем. А како дел од тоа, се гради доверба и сопственост и се зајакнува чувството на посветеност да се придонесе во спроведувањето на предвидените мерки.

Чекор 1. Почеток на консултации со методот „Отворен простор“ (Open Space)

Во процесот, доколку се ставени на располагање доволно средства, може да се почне со консултации преку методот на „Отворен простор“ (Open Space). Овој метод, при подготовка на стратешките документи за соработка ќе подразбира учество на најголем број засегнати страни, собрани за целите на подготовка на стратешки документ, но без какви било претходно препорачани теми за дискусија, насоки за приоритетни цели, насоки за активности и сл. Ваквиот метод овозможува секој присутен сам да предложи тема за расправа, без никакви ограничувања, да елаборира аргументи и да наметне одредено прашање. Понатаму, низ самиот процес учесниците ќе дојдат до неколкуте клучни приоритетни области и потреби коишто во иднина ќе бидат стожерот на стратегијата за соработка на локалната самоуправа со граѓанските организации.

Чекор 2. Олеснувач на процесот

Исто така во овој процес важно е од почетокот да биде идентификуван олеснувач (фацилитатор). Тоа може да биде лице од локалната самоуправа, од граѓанските организации, или во најдобар случај - за пообјективно водење на консултациите, пожелно е да биде надворешен експерт.

Чекор 3: Работна група

Покрај можноста преку методот на Отворен простор да бидат вклучени поголем број засегнати страни коишто ќе ги изнесат приоритетите што го засегаат граѓанскиот сектор и меѓусебната соработка, како следен чекор за процесот да биде успешен се препорачува формирање помала работна група.

Подготвен предлог-стратешки документ за соработка со граѓанските организации треба да биде продуктот од работата на работната група.

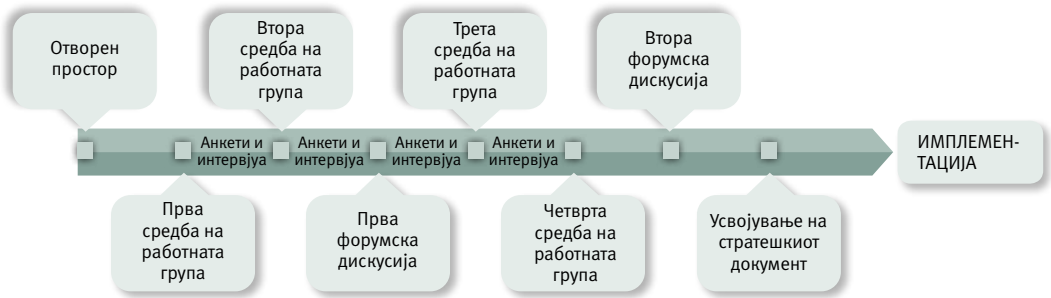

Работната група треба на своите трет и четврт состанок да ги има предвид предлозите од форумската дискусија и да ги вклучи во предлог-текстот на стратешкиот документ

Работната група треба да биде составена од претставници на граѓанските организации, локалната администрација и на советите на општините. Така, на пример, при подготовка на стратегиите за соработка со граѓанскиот сектор во општините Битола, Дебар и Јегуновце работните групи беа сочинети од четворица претставници: двајца претставници од граѓанските организации, еден претставник од општинската администрација (лицето одговорно за соработка со граѓанските организации) и по еден претставник од советот на општината. Ваквиот состав овозможува согледување на сите аспекти коишто треба да ги содржи стратешкиот документ којшто ќе се развие и уште поважно, ќе придонесе кон објективно поставување на целите, приоритетите и активностите во стратешкиот документ и преку тоа ќе се обезбеди одржливост во процесот на спроведување на предвидените мерки.

Се препорачува работната група да одржи онолку средби колку што ќе смета дека има потреба. При подготовка на стратешките документи во општините Битола, Дебар и Јегуновце работните групи одржаа по четири состаноци.

Олеснувач на процесот (фацилитатор) го води процесот

Чекор 4: Форумски дискусии

Покрај мешовита работна група која ќе го подготви предлог-стратешкиот документ, во процесот до конечното усвојување се препорачува и организирање и одржување пошироки консултации со сите засегнати страни. Јавните форумски дискусии се најпогодниот модел за сите заинтересирани да ги слушнат мерки предложени во стратешките документи и истовремено да дадат свои предлози за подобрување или дополнување.

Се препорачува одржување на барем две форумски дискусии, од кои првата би се одржала откако работната група ќе има подготвено концепт на стратешкиот документ (односно по вториот состанок на работната група во случајот на општините Битола, Дебар и Јегуновце). Во оваа фаза, предложениот концепт-документ е доволно развиен за да може да се разговара за целта на стратешкиот документ, приоритетните области и очекуваните резултати. На првата форумска дискусија се препорачува работа во помали групи по стратешки цели/приоритетни области каде што сите заинтересирани учесници ќе може да го дадат своето мислење.

Втората форумска дискусија треба да се одржи со цел да се разгледа предлог-стратешкиот документ, којшто во оваа фаза е целосно разработен и развиен, со јасно дефинирани активности, утврдена временска рамка и назначени одговорни институции/организации за спроведување на активностите. Сите засегнати страни, исто така, треба да бидат дел од вториот форум. Од особена важност е обезбедување на присуството на поголем број членови на општинскиот совет со цел да бидат навремено запознаени со содржината на стратешкиот документ и на заеднички настан со граѓанските организации да имаат можност да дискутираат за потребите за подобрување, дополнување и појаснување.

Чекор 5: Анкета и интервјуа

При идентификување на потребите за регулирање на соработката на локалните самоуправи со граѓанските организации и воопшто потребите за развој на граѓанските организации во соодветната општина, една од најкорисните алатки е спроведување анкета. Со анкетата, покрај граѓанските организации, препорачливо е да бидат опфатени и претставници на локалната самоуправа. Прашањата во анкетата треба да бидат дизајнирани согласно на контекстот во дадената општина и пред сè во зависност од степенот на постојната соработка на локалната самоуправа со граѓанските организации. Со анкетата може да бидат опфатени прашања за постоечките механизми за соработка, вклучувањето на организациите во креирањето на локалните политики, соработката на заеднички проекти, финансиската поддршка на организациите од страна на локалната самоуправа и сл.

Доколку во процесот на подготовка на стратешкиот документ се утврди дека недостасуваат одредени информации, или одредена област не е доволно добро анализирана, се препорачува спроведување длабински интервјуа со клучни личности од граѓанскиот сектор или од локалната самоуправа.

2. Содржина на стратешки документ

Овој дел од Прирачникот дава насоки за подготовка на содржинскиот дел на стратешките документи за соработка на локалните самоуправи со граѓанските организации.

Се предлага стратешките документи да ги содржат следниве делови:

- » **Вовед;**
- » **Анализа на соработката со граѓанскиот сектор во општината и состојбата на граѓанскиот сектор;**
- » **Специфични цели;**
- » **Акциски план и временска рамка;**
- » **Спроведување, следење и ревизија.**

Вовед

Во воведот треба да бидат опфатени основните информации за содржината на стратешкиот документ, како и потребата за усвојување на документот. Важно е да се истакне препознатливоста на улогата на граѓанскиот сектор од страна на локалната самоуправа и посветеноста на локалната самоуправа во интензивирање на продуктивна соработка со граѓанскиот сектор и создавање услови за негов континуиран развој.

Покрај општите заложби, во воведниот дел се препорачува да се дефинираат и:

- ▀ **Општата цел на стратешкиот документ** - Општата цел е различна во зависност од потребите и контекстот во соодветната локална самоуправа. Општата цел во принцип се препорачува да биде посеопфатна отколку само подобрување на соработката на локалната самоуправа со граѓанските организации. На пример, општина Битола како општа цел на својата Стратегија за соработка со граѓанскиот сектор и неговиот постојан развој навела дека е *„Изградба на поопштинска околина за активно граѓанско учество во процесите на креирање политики и развој на локалната заедница“;*

- ▶ **Методологијата** - Во овој дел треба да биде даден осврт на процесот на подготовка на стратешкиот документ. Накусо треба да бидат хронолошки наведени преземените активности и методите на работа (описани погоре во делот III.1) во процесот на подготовка на документот;
- ▶ **Принципи** - Секој стратешки документ кој регулира одредени односи и соработка содржи принципи врз коишто почива соработката на локалната самоуправа со граѓанските организации. Принципите, на пример во стратегијата на општина Јегуновце се следниве: партнерство, меѓусебна поддршка, поделба на одговорност, транспарентност и јавност во работењето, еднакви можности за сите и независност;
- ▶ **Опфатот на граѓанското општество** - Со оглед на фактот што поимот граѓанско општество се применува и толкува на различен начин, важно е секоја општина при формулирање на ваков документ јасно да назначи која е целната група на којашто се однесуваат мерките и активностите. Искуствата покажуваат и потесно и пошироко разбирање на граѓанското општество. И двата пристапи може да бидат применети и прифатливи, во зависност од контекстот во дадената општина. Во некои случаи, има потреба од поддршка само на организациите регистрирани согласно Законот за здруженија и фондации, додека во други ситуации општините може да се одлучат за стратешки документ кој ќе ги развива меѓусебните односи и ќе го поддржува развојот воопшто и на здруженијата и фондациите, но и на синдикатите, верските заедници, стопанските комори и сл. Дополнително, стратешкиот документ може да се однесува и на неформалните групи граѓани и ад-хок иницијативи како што е на пример стратегијата на општина Дебар; и
- ▶ **Временската рамка** за спроведување на мерките утврдени во стратешкиот документ.

Анализа на соработката со граѓанскиот сектор во општината и сесијата на граѓанскиот сектор

Во овој дел се препорачува да бидат пренесени сите релевантни информации за развојот на граѓанскиот сектор во општината и за

практиките на соработка меѓу општинската администрација и граѓанските организации. **Големината на граѓанскиот сектор**, односно бројот на организации и пред сè бројот на активни организации е првата информација којашто би била корисна, како и полињата на дејствување на тие организации.

Податоците за бројот на организации може да се добијат од подрачните единици на Централниот регистар на Македонија. Исто така, може да се имаат предвид и претходни истражувања на локални граѓански организации. Покај големината на секторот, важна е и анализата на **областите** во коишто организациите се најмногу активни. Поседувањето на овие податоци понатаму влијае и на предложените мерки и активности, но наедно дава и јасна слика за интересите на дејствување и потребите и проблемите на локалната заедница во општините. На пример, согласно податоците од Централниот регистар во Битола, во Дебар и во Јегуновце доминираат спортските организации, потоа социо-хуманитарните и културните здруженија.

Понатаму, секоја општина, односно граѓанскиот сектор во секоја општина има одредени **карактеристики**, и покрај тоа што во најголем дел од општините состојбата е слична со онаа на национално ниво. Најкорисни информации за овој дел може да се добијат од веќе постоечки анализи направени од локалните граѓански организации. Сепак, во недостаток на податоци, се препорачува да се направат интервјуа со клучни претставници на граѓанските организации во општината. Податоците може да се однесуваат на:

- » организираност на граѓанскиот сектор и ниво на соработка (во форуми и коалиции коишто се постојани или се формираат ад-хок за одредени прашања, области кои ги покриваат и сл.);
- » одржливост на човечките ресурси, односно број на вработени, број на активни членови, број на волонтери;
- » финансиска одржливост, односно кои се доминантните извори на финансирање на организациите;

Анализата на соработката треба да содржи информации за:

- » големината на граѓанскиот сектор;
  - » доминантните области на дејствување;
  - » карактеристиките (спецификите); и
  - » достигнувањата.
-

- » техничките капацитети со коишто располагаат организациите (канцеларии, опрема, пристап до интернет и сл.).

Дополнително, во овој дел се препорачува да се наведат и сите позитивни **достигнувања** на граѓанскиот сектор во смисла на решени локални проблеми коишто биле иницирани од организациите, потоа цели постигнати како резултат на успешна заедничка соработка на локалната самоуправа со граѓанските организации, како и меѓусебна поддршка за различни цели и настани. Доколку традицијата на соработка укажува на повеќе настани, се препорачува истите при опишувањето да бидат претставени по сектори и хронолошки.

Специфични цели

Јасното определување на целите на стратешкиот документ е клучот за успешно спроведување на мерките и активностите определени во акцискиот план. Затоа процесот на консултации и идентификација на потребите е најважниот дел при подготовка на документот.

Откако во стратешкиот документ ќе бидат наведени потребите за политика на општината насочена кон граѓанскиот сектор, како и описот на состојбата со граѓанскиот сектор, клучниот дел од документот треба да се однесува на специфичните цели коишто треба да се постигнат преку низа мерки и активности што ќе бидат преземени. Вообичаено, специфичните цели се одраз на идентификуваната состојба на соработка и развој на граѓанскиот сектор и приоритетните области коишто биле идентификувани во процесот на подготовка на стратешкиот документ од страна на работната група и сите вклучени организации и заинтересирани страни.

Се препорачува да се одберат онолку цели колку што ќе биде оценето дека е потребно согласно на спецификите на локалната самоуправа, но исто така важно е истите да бидат реално

остварливи во предвидениот период. Не постои правило, но најчесто бројот на специфични цели најдобро е да се движи од пет до седум. На локално ниво, специфичните цели се однесуваат на различни прашања, како:

- **Вклучување на граѓанскиот сектор и граѓаните во креирањето на локалните политики.** Обично граѓаните и граѓанските организации не се секогаш запознаени со законските можности

за нивно директно вклучување во креирањето на локалните политики. Затоа се препорачува да се предвидат одредени проактивни постапки од страна на локалната самоуправа за поттикнување поголема вклученост на јавноста. Секако, се препорачува постоечките законски можности да бидат надградени со други механизми за консултации и вклученост. На пример, може да се воспостави практика на редовно објавување на сите предлог-акти кои ги донесува градоначалникот и советот. Потоа, може да се предвидат мерки за поголема вклученост на јавноста и граѓанските организации при подготовка на годишните програми за работа на локалната самоуправа, како и редовни консултации при подготовка на буџетот на локалната самоуправа. Исто така, може да биде предвидена и вклученост на граѓанските организации во подготовка на стратешки документи во различни области. Во оваа насока, може да биде предвидено и вклучување претставници на граѓанските организации во постојните комисији на советот, вклучително и комисиите за еднакви можности меѓу жените и мажите, комисиите за односи помеѓу заедниците и сл.;

- **Обезбедување транспарентна размена на информации и зголемување на соработката меѓу општината и граѓанските организации.** Преку оваа стратешка цел најчесто се предвидуваат активности поврзани со создавање технолошки услови за олеснето комуницирање и презентирање. Веб-страниците на локалните самоуправи може да послужат како основен медиум за пренесување и добивање информации. Локалната самоуправа може да ја понуди веб-страницата како простор за презентирање на активностите на сите граѓански организации кои немаат таква можност. Понатаму, во функција на транспарентност, локалната самоуправа може да предвиди мерки за редовно годишно известување за соработката и поддршката дадена на граѓанските организации. Во локалните самоуправи каде што не постои воспоставен механизам за соработка (како посебно одделение или одговорно лице задолжено за комуникација и соработка со граѓанскиот сектор) се препорачува истиот да биде предвиден со стратешкиот документ. Исто така, во зависност од големината на општината, на граѓанскиот сектор и на општинската администрација, се препорачува назначување лица за контакт по области на дејствување (пр. култура, урбанизам, спорт, образование и сл.), со цел олеснета комуникација на граѓанските организации со општината;

- ▶ **Поттикнување на граѓанскиот активизам, волонтерството, општествената одговорност и развивање партнерства со другите чинители во заедницата.** Еден од поголемите проблеми идентификувани на национално ниво и на локално ниво е слабиот одзив за вклучување во волонтерски активности, општествен ангажман на граѓаните и нивна вклученост во граѓанските организации. Затоа, се препорачува при подготовка на вакви стратешки документи да се предвидат мерки за поттикнување на граѓанскиот активизам. Имено, локалната самоуправа може, во соработка со граѓанските организации, да организира настани за поддршка на локални акции/активности (како на пр. образовни, културни, еколошки и сл.). Потоа, се препорачува поддршка на активности на граѓанските организации од страна на општината кои промовираат и поттикнуваат волонтерство. Исто така, покрај одговорноста на поединците, а со цел развој на локалната заедница, се предлага и предвидување мерки за развој на општествената одговорност на локалните бизниси;
- ▶ **Одржливост и финансиска поддршка на граѓанските организации.** Стратешките документи за соработка, покрај другите активности, се препорачува да содржат и мерки за (финансиска) одржливост на граѓанскиот сектор; особено во услови на намалени странски донации и недоволна поддршка од други домашни извори. Висината на средствата коишто ги издвојува општината за финансирање на организациите треба да биде соодветна на големината на граѓанскиот сектор и потребите за поддршка. Исто така, треба да бидат пропишани јасни критериуми и процедура за финансирање на организациите. Дополнително, се препорачува да се предвиди обврска за известување на користените средства од страна на организациите. За воедначен пристап при доделувањето на средствата, општините треба да изготват стандардизирани формулари за поднесување предлог-проект и за известување по добиен проект и истите да бидат достапни во електронска форма за организациите коишто ќе аплицираат на повикот;
- ▶ **Јакнење на капацитетите на општинската администрација и на граѓанските организации.** Соработката е постојан процес, а со тоа и јакнењето на капацитетите и на општинската администрација и на граѓанскиот сектор е неопходно да биде предвидено со стратешките документи. Јакнењето на

капацитетите на општинската администрација треба да биде во насока на запознавање со поимот и значењето на граѓанскиот сектор општо, потоа со спецификите на граѓанскиот сектор во соодветната локална самоуправа, зголемување на одредени вештини за комуникација и односи со јавноста, потоа познавање на потенцијалните извори за поддршка и заеднички активности (како инструменти за поддршка на ЕУ, домашна регулатива за директно финансирање, даночни олеснувања, волонтерство и општествена одговорност и сл.). Како методи може да се предвидат: обуки, студиски посети, обука низ работа и др.

Акциски план и временска рамка

За успешно спроведување на стратешкиот документ, потребно е истиот да содржи јасен акциски план во кој ќе бидат изложени детални информации за: временската рамка за реализација, носителите на активностите, односно одговорните институции, индикатори за успешност на реализираните активности и алокација на изворите на финансирање на активностите. Во прилог 1 претставена е Пример за акциски план на општина Битола.

Спроведување, следење и ревизија

Во стратешкиот документ потребно е да се наведат деталите за спроведувањето и следењето на спроведувањето на предвидените мерки. Се предлага одговорната единица (одделение, сектор) во општината да биде примарно одговорна за следење на спроведувањето на мерките, но истовремено потребно е да се обезбедат можности и да се предвидат мерки за вклучување на граѓанскиот сектор во процесот на следење и ревизија.

ПРИЛОГ 1.
Пример за
акциски план
на општина
Битола

СК 1 ВКЛУЧУВАЊЕ НА ГРАЃАНСКИОТ СЕКТОР ВО КРЕИРАЊЕТО НА ЛОКАЛНИТЕ ПОЛИТИКИ, ВКЛУЧИТЕЛНО ВО ПЛАНИРАЊЕ И ИЗРАБОТКА НА СТРАТЕШКИТЕ ДОКУМЕНТИ ВО ОБЛАСТИ ВО НАДЛЕЖНОСТ НА ЛОКАЛНАТА САМОУПРАВА						
Р.Б.	ОЧЕКУВАНИ РЕЗУЛТАТИ	АКТИВНОСТИ	ОДГОВОРНИ ИНСТИТУЦИИ	ВРЕМЕНСКА РАМКА	ИНДИКАТОРИ	ФИНАНСИСКИ СРЕДСТВА
1.1.	Предлог-актите на локалната самоуправа се достапни на веб-страницата на општината со можност за коментирање и давање предлози од ГО и граѓаните.	<ul style="list-style-type: none"> » Изработка на план за софтверско решение. Селектира на актите врз кои може да се коментира пред нивното усвојување. » Аплицирање на софтверското решение на веб-страницата на општината и негово одржување. » Назначување лице за ажурирање на информациите и дистрибуирање на добиените коментари до одговорните во ЛС. » Редовно одговарање за причините за неуспешните предлози. 	ЛС Совет на Општина Битола	2012 / континуирано	<ul style="list-style-type: none"> » Изработен план за вклучување на ГО. » Број на поставени акти за коментирање. » Број на коментари по поставените акти. » Број на усвоени предлози . 	Буџет на општината/ донатори
1.2.	Подготвени се мерки за обезбедување на учеството на граѓанските организации во процесот на планирање и подготовка на годишната програма за работа на општината, вклучително и во подготовката на буџетот на општината.	<ul style="list-style-type: none"> » Изработка на план за вклучување на граѓаните во подготовка на годишната програма. » Информирање на јавноста за достапните можности преку локални медиуми и сл. » Изработка на план за вклучување на граѓанските организации во процесот на подготовка на буџетот на општината. » Следење на спроведувањето на програмата и реализација на буџетот. 	ЛС Совет на Општина Битола	2012/ континуирано	<ul style="list-style-type: none"> » Број на одржани јавни расправи. » Број на вклучени граѓански организации. » Број на добиени писмени предлози. » Извештај од следењето на спроведувањето на програмата и реализација на буџетот. 	Буџет на општината/ донатори

<p>1.3.</p>	<p>Подготвени се мерки за обезбедување на учеството на граѓанските организации во процесот на планирање и подготовка на стратешки документи на општината.</p>	<ul style="list-style-type: none"> » Формирање мешовита работна група за подготовка на постапка и критериуми за избор на претставници на ГО. » Воспоставување систем (постапка и критериуми) за избор на претставници на ГО во работни групи за подготовка на стратешки документи. » Вклучување на претставници на ГО во подготовка на новата петгодишна стратегија за развој на општината (2013). 	<p>ЛС Одделение за ЛЕР</p>	<p>2013-2015</p>	<ul style="list-style-type: none"> » Број на состаноци на работната група. » Изготвен и усвоен систем (постапка и критериуми) за избор. » Вклучени ГО во сите области на стратегијата според нивната експертиза. » Број на дискусии од страна на претставниците на ГО и број на прифатени предлози. 	<p>Буџет на општината</p>
<p>1.4.</p>	<p>Обезбедено е вклучување претставници на граѓанските организации во постојаните комисии на Советот: Комисија за еднакви можности и сл.</p>	<ul style="list-style-type: none"> » Воспоставување систем (постапка и критериуми) за избор на претставници на ГО. » Вклучување претставник од страна на ГО согласно темата на расправа на комисијата. 	<p>ЛС Совет на Општина Битола</p>	<p>2012/ континуирано</p>	<ul style="list-style-type: none"> » Изготвена постапка и критериуми за избор. » Број на претставници од ГО кои учествуваат во работата на комисиите при Советот. » Број на дискусии од страна на претставниците на ГО. » Број на прифатени предлози. 	<p>Буџет на општината</p>

РАЗМИЕНА СОРАБОТКА И ТРАНСПАРЕНТНА РАЗМЕНА НА ИНФОРМАЦИИ ПОМЕЃУ ОПШТИНАТА И ГРАЃАНСКИОТ СЕКТОР						
СЦ 2	ОЧЕКУВАНИ РЕЗУЛТАТИ	АКТИВНОСТИ	ОДГОВОРНИ ИНСТИТУЦИИ	ВРЕМЕНСКА РАМКА	ИНДИКАТОРИ	ФИНАНСИСКИ СРЕДСТВА
Р.Б.	Развиени се механизми за он-лајн интеракција со граѓанските организации.	<ul style="list-style-type: none"> » Изработка на софтвер. » Постапување на софтверот и примена на можностите кои се нудат со софтверот. » Назначување лице за одржување на комуникацијата. 	ЛС	2013/ континуирано	Воспоставени се технички решенија за активна он-лајн комуникација на ЛС и ГО.	Буџет на општината/ донатори
2.1.						
2.2.	Се изготвува годишен извештај за соработка на општината со граѓанскиот сектор.	<ul style="list-style-type: none"> » Подготвување наративен и финансиски извештај. » Редовна дистрибуција на извештајот до граѓанските организации и други заинтересирани/релевантни институции (преку е-пошта, по пошта и сл.). » Споделување и дискусија на достигнувањата за секоја календарска година (редовни годишни дебати). 	ЛС-Одделение ЛЕР и финансии и буџет	2012-2015	<ul style="list-style-type: none"> » Број на изготвени извештаи. » Број на организации и институции кои го добиле извештајот. » Број на одржани дебати. 	Буџет на општината

<p>2.3.</p>	<p>Обезбеден е простор на веб-страницата на општината и општинскиот информатор за граѓански организации</p>	<ul style="list-style-type: none"> » Реорганизација на веб-страницата на општина Битола и определување посебен простор на веб-страницата. » Назначување одговорен службеник за поставување на информациите на веб-страницата. » Информирање на организациите за можноста која ја нуди веб-страницата на општината. » Редовно доставување информации од страна на ГО (годишни извештаи за работата, известување за активностите, резултатите, влијанието и сл.). » Редовно (неселективно) објавување на информации на веб-страницата. 	<p>ЛС- Одделение ЛЕР</p>	<p>2012-2015</p>	<ul style="list-style-type: none"> » Приспособена веб-страница. » Број на објавени настани и активности на ГО на веб-страницата и општинскиот информатор. 	<p>Буџет на општината</p>
<p>2.4.</p>	<p>Определени се контакт-лица од општинската администрација за контакт со ГО по области (култура, урбанизам и др.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> » Номинирање лица од општинската администрација по сектори и објавување на истите (на веб-страницата на општината). » Воспоставени правила на информирање и комуникација меѓу одговорните лица и организациите (по сектори). » Воспоставена интерна мрежа на одговорните соработници за координирање на активностите од Стратегијата. 	<p>ЛС</p>	<p>2012</p>	<ul style="list-style-type: none"> » Седум номинирани лица од секторите. » Број на состаноци и други начини на комуникација меѓу номинираните лица и граѓанските организации. » Број на координативни состаноци на одговорните службеници » Број на извештаи изготвени од одговорните соработници. 	<p>Буџет на општината</p>

Библиографија

Деловник за работа 2008. (Службен весник на РМ, бр. 36/08), Скопје, Собрание на Република Македонија.

Закон за локалната самоуправа 2002. (Службен весник на РМ, бр. 5/02), Скопје, Собрание на Република Македонија.

Закон за референдум и други облици на непосредно изјаснување на граѓаните 2005. (Службен весник на РМ, бр. 81/05), Скопје, Собрание на Република Македонија.

Кодекс за добри практики за учество на граѓанскиот сектор во процесот на креирање политики 2011. (Службен весник на РМ, бр.99/11), Скопје, Собрание на Република Македонија.

Кодекс на добри практики за граѓанското учество во процесот на донесување одлуки 2009. Брисел, Советот на Европа

Нурединоска Е., Хаџи-Мицева Еванс К. (2010), **Прирачник за учество на јавноста во процесот на донесување закони**, Скопје: ОБСЕ.

Саздевски М. (2011). **Модели за соработка и учество на локално ниво - домашен преглед**, Скопје: МЦМС.

Стратегија за соработка на владата со граѓанскиот сектор, 2007-2011 година 2007. Скопје, Влада на Република Македонија

Стратегија за соработка на општина Битола со граѓанскиот сектор и негов постојан развој 2012-2015 2012, Битола, Општина Битола.

Стратегија за соработка на општина Дебар со граѓанскиот сектор и негов постојан развој 2012-2015 2012, Дебар, Општина Дебар.

Стратегија за соработка на општина Јегуновце со граѓанскиот сектор и негов постојан развој 2012-2015 2012, Јегуновце, Општина Јегуновце.

Устав на Република Македонија 1991. (Службен весник на РМ, бр. 52/91, 1/92, 31/98, 91/01, 84/03, 107/05, 3/09), Скопје, Собрание на Република Македонија.

Хартаи Е., Хаџи-Мицева Еванс К. (2011). **Модели за соработка и учество на локално ниво - компаративен преглед**, Скопје: МЦМС.

